

Innst. O. nr. 86

(2008–2009)

Innstilling til Odelstinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Ot.prp. nr. 55 (2008–2009)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om endringer i opplæringslova og privatskolelova

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

Departementet foreslår i proposisjonen ulike endringer i opplæringsloven og privatskoleloven, bl.a. plikt til tidliginnsats i fagene norsk eller samisk og matematikk på trinn 1–4, økt fysisk aktivitet i grunnskolen og kvalitetsrapportering.

Følgende forslag i proposisjonen er en oppfølging av St.meld. nr. 31 (2007–2008) Kvalitet i skolen, jf. Innst. S. nr. 42 (2008–2009) og gjelder både opplæringsloven og privatskoleloven: forslag om lovfestet plikt i til tidlig innsats i fagene norsk eller samisk og matematikk på 1.–4. årstrinn, forslag om å endre lovbestemmelsen om organisering av elevene i grupper, samt forslag om lovfestet plikt til å utarbeide årlig rapport om tilstanden innenfor grunnskoleopplæring og videregående opplæring. I opplæringsloven foreslås videre en presisering av minoritetsspråklige elevers rett til utvidet tid i videregående opplæring.

Departementet foreslår å lovfeste en hjemmel i opplæringsloven og privatskoleloven til å gi forskrifter om rett og plikt til fysisk aktivitet i grunnskoleopplæringen. Departementet har foreslått å utvide skoledagen med to timer fysisk aktivitet. Timene skal ikke være ordinær opplæring i fag. Det blir derfor ikke stilt krav om bruk av pedagogisk personale. Departementet mener det er viktig på denne måten å legge opp til en mer variert skoledag og bedre elevenes læringsutbytte.

Departementet foreslår å presisereplikten i opplæringsloven og privatskoleloven til å kartlegge minoritetsspråklige elevers ferdigheter i norsk. Plikten i opplæringsloven til foreldresamarbeid i grunnskolen og videregående opplæring foreslås presisert. Videre foreslås å endre forskriftene i privatskoleloven hva angår private skoler som gir særskilt tilrettelagt opplæring for funksjonshemmede. Endelig foreslår departementet lovfestet rett i opplæringsloven til refusjon av utgifter knyttet til opplæring i helseinstitusjoner. Departementet drøfter i proposisjonen, men fremmer ikke forslaget i høringsrunden om å endre forskriftene om skolepenger for særskilt tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett. Fylkeskommunene skal i samsvar med lov om forvaltningslovgivningen fra 2009 medvirke til at det blir god sammenheng mellom grunnskole og videregående opplæring.

Departementet tar ellers sikte på at lovendringene skal tre i kraft 1. august 2009. Unntatt fra dette er forslaget om å lovfeste plikt for private skoler med rett til statlig tilskudd til å gi tidlig innsats i norsk eller samisk og matematikk på trinn 1–4. Slik plikt foreslås tre i kraft 1. august 2011.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Freddy de Ruiten, Gorm Kjernli, Gerd Janne Kristoffersen, Anna Ljunggren og Torfinn Opheim, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen, Jon Jæger Gåsvatn og Åse Michaelsen, fra Høyre, Gunnar Gundersen og lederen Ine Marie Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Geir-Ketil Hansen og Lena Jensen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, fra Sen-

terpartiet, Inger S. Enger, og fra Venstre, Odd Einar Dørum, viser til proposisjonen.

2.1 Lovfestet plikt til tidlig innsats i fagene norsk eller samisk og matematikk på 1.–4. årstrinn

Komiteen mener at tidlig innsats rettet mot elevene i grunnleggende ferdigheter er viktig for å styrke kunnskapen og den faglige utviklingen hos elevene. Det er viktig å styrke innsatsen tidlig for at den enkelte elev skal få høyest mulig læringsutbytte og lykkes i skolen. Jo tidligere tiltakene blir satt inn, desto mer virkningsfullt og mindre ressurskrevende vil de være. Det er i dag for mange elever som ikke lærer godt nok å lese og skrive eller som ikke har en god nok tallforståelse de første skoleårene.

Komiteen viser til at Regjeringen varslet i St.meld. nr. 31 (2007–2008) at det ville komme forslag om en lovfestet plikt til tidlig innsats i norsk eller samisk og matematikk på 1.–4. årstrinn, samt ressurser til gjennomføring av plikten. Komiteen viser til at det i St.prp. nr. 1 (2008–2009) er det satt av midler til å innføre plikt til tidlig innsats fra høsten 2009.

Komiteen viser til forslag fra departementet om at plikten som gjelder lesing og regning de fire første årstrinnene, blir innført som en del av plikten til tilpasset opplæring. Det foreslås at plikten blir lovfestet i opplæringsloven § 1-3 og privatskoleloven ny § 3-4a. Det foreslås at plikten skal omfatte både private grunnskoler med rett til statstilskudd og private grunnskoler uten slik rett.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, understreker at lovforslaget om tidlig innsats ikke skal være spesialundervisning, og innføring av plikten skal ikke påvirke elevenes rett til spesialundervisning. Reglene om spesialundervisning forblir uendret. Den enkelte elev skal ha rettigheter etter denne bestemmelsen på samme måte som tidligere.

Flertallet understreker at i all opplæring vil plikten til å tilpasse opplæringa gjelde som tidligere. Flertallet viser til at plikt til tidlig innsats kommer som en ytterligere styrking av den tilpassede opplæringen på 1.–4. årstrinn, i norsk/samisk og matematikk, og skal være særlig rettet mot elever med svake ferdigheter i lesing og regning.

Flertallet mener at økt lærertetthet er et sentralt virkemiddel for å oppfylle plikten til tidlig innsats på 1.–4. årstrinn. Flertallet viser til at det er skoleeiers frihet til selv å velge hvordan en ønsker å innrette seg for å innfri loven. Men, flertallet mener at det er viktig med lærere med kompetanse innen lese- og regneopplæring. I tillegg kan det være hensiktsmessig å benytte spesialisert fagpersonell med slik kompetanse. Flertallet mener at det viktigste

med plikten er å innrette og gjennomføre opplæringen slik at målet om bedre ferdigheter i lesing og regning nås.

Flertallet legger til grunn at en økning av lærertettheten på 1.–4. trinn ikke skal skje på bekostning av lærertettheten i andre fag og på andre trinn.

Flertallet slutter seg til forslaget.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil peke på at endelige GSI-tall for 2008 viser at antall undervisningsårsvverk i alle ordinære grunnskoler i Norge økte med vel 700 fra skoleåret 2007/2008 til 2008/2009. Et brudd i tidsserien på grunn av endringer i rapporteringen i GSI gjør at sammenlikninger med 2005/2006 blir noe usikre, men dette flertallet viser til at Utdanningsdirektoratet anslår veksten i årsverk til i overkant av 2 500 årsverk fra 2005/2006. Antall lærere har ifølge GSI/Utdanningsdirektoratet økt med vel 4 000 i samme periode. Andelen årsverk til undervisning uten godkjent utdanning er totalt 3,4 pst. i 2008 mot 2,1 pst. i 2005. Dette flertallet ser med bekymring på økningen i tallet på lærere uten godkjent utdanning, men har registrert at søkningen til lærerutdanningen i vår har økt betydelig. Dette flertallet har som mål å få en høyere lærertetthet, og merker seg at utviklingen nå synes å gå i riktig retning. Dette flertallet viser til at det er gitt 15,2 mrd. kroner i nye frie inntekter til kommunene under den sittende regjeringen, og ser dette som en forutsetning for dette.

Komiteen viser til at en samlet komité tidligere har sluttet seg til å sette inn forsterket opplæring i norsk/samisk og matematikk for elever på 1.–4. trinn, samt pålegge kommunene å tilby slik forsterket opplæring, jf. Innst. S. nr. 42 (2008–2009):

"Komiteen støtter tiltakene om å styrke kommunene økonomisk for å fange opp behovet og sette inn forsterket opplæring i norsk/samisk og matematikk for elever på 1.–4. trinn, samt pålegge kommunene å tilby slik forsterket opplæring.

Komiteen vil understreke at slik forsterket innsats skal implementeres i den ordinære undervisningen gjennom økt lærerressurs i klasserommet, bruk av spesiallærere ved behov mv. Komiteen har merket seg at kommunene og skolelederne selv skal ha ansvaret for å organisere bruken av disse ekstraressursene."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det i St.prp. nr. 1 (2008–2009) er avsatt midler til å innføre plikt til tidlig innsats fra høsten 2009. Flertallet viser til at det vil bli lagt inn midler for helårig virkning i statsbudsjettet for 2010, som vil være om lag 1 mrd. kroner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til praksisen fra dagens regjering med at kommuner får tilskudd det første året et tiltak blir innført, men at Regjeringen deretter fjerner tilskuddet. Denne praksisen medfører at kommuner blir pålagt oppgaver som ikke er finansierte. Under regjeringen Stoltenberg II har kommuner og fylkeskommuner fått stadig flere lovpålagte oppgaver, uten at finansieringen følger med. Dette medfører at kommunene må kutte i sine øvrige ansvarsområder.

Disse medlemmer viser til at det i dag er færre lærerårsverk i skolen enn det var i 2005. De tre siste årene har det blitt 577 færre lærerårsverk i de kommunale og interkommunale grunnskolene. Det har samtidig vært en betydelig økning i antallet årsverk uten godkjent utdanning. I løpet av det inneværende skoleåret har økningen vært på hele 60 prosent. Dette står i dyp kontrast til de fagre løftene dagens regjeringspartier fremsatte i 2005, og den retorikken de senere har brukt. Dagens regjering snakker om å øke antallet lærere, men tallene viser at svært lite har blitt gjort. Dette er urovekkende, spesielt sett i forhold til den historisk gode økonomiske oppgangstiden dagens regjering har styrt under.

Disse medlemmer vil understreke sin generelle skepsis mot å benytte lovfestingsinstituttet uten at man fra statlig hold følger opp med tilstrekkelige ressurser. Lovfesting av rettigheter – som den rødgrønne regjeringen flittig har benyttet seg av i inneværende stortingsperiode – blir lett slag i luften med mindre lovfestingen gis et innhold og følges opp med ressurser.

Disse medlemmer har mottatt bekymringsmeldinger om at skoler og skoleeiere frem mot høsten ser seg nødt til å omfordele lærere fra andre fag og andre trinn for å møte kravene om forsterket opplæring på de laveste trinnene. Disse medlemmer mener at ressurstilgangen for skoleeiere må være av en slik art at dette ikke er nødvendig, og legger til grunn at Regjeringen vil sette skoler og skoleeiere i stand til å oppfylle statlige påbud.

Disse medlemmer viser til at plikt til å sørge for forsterket opplæring skal gjelde offentlige skoler fra skoleåret 2009/2010. Siden privatskolene ut fra dagens tilskuddssystem ikke vil være kompensert for dette før fra høsten 2011, skal ikke plikten gjelde dem før fra skoleåret 2011/2012. Disse medlemmer mener det er en uholdbar løsning at finansiering og plikt kommer to år senere for privatskolene, ut fra at alle elever skal ha like rettigheter. Etter departementets vurdering er "tidlig innsats lønnsomt både for samfunnet og for den enkelte", dette skulle tilsi at den forsterkede opplæringen bør settes i verk for alle barn, uavhengig av hvilken skole de går i. Dersom

lovfestet plikt vedtas, mener disse medlemmer at det må bevilges penger fra 1. august 2009 til friskoler, og at det vedtas samme innføringstidspunkt i offentlige skoler og i friskoler.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er i likhet med en rekke av høringsinstansene bekymret for om midlene som skal gå til å dekke den tidlige innsatsen på 1.–4. trinn, er tilstrekkelig siden overføringene i stor grad blir spist opp av økte utgifter i kommunene. Disse medlemmer viser til at halvparten av kommunene i budsjettene for 2009 kuttet i tilskuddene til skole, og skole har vært det store kuttområdet innenfor kommunebudsjettene i 2009. Disse medlemmer vil vise til at det er enkelte kommuner som har kuttet i frukt og grønt-ordningen, til tross for at denne ordningen nå er hjemlet i opplæringsloven. Disse medlemmer vil også vise til Fremskrittspartiets alternative budsjetter, der det er blitt foreslått å øremerke midler til skole over kommunebudsjettene, nettopp for å hindre slike uheldige kutt. Disse medlemmer forutsetter at kommunene får tilstrekkelig med økonomiske ressurser til å sørge for tidlig innsats, og forutsetter at det ikke går utover alle elevers rett til tilpasset opplæring, som allerede er hjemlet i opplæringsloven.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti er skeptisk til å lovfeste uten at det gis virkemidler når noe ikke fungerer. Resultatet blir ansvarsforskyvning mer enn problemløsning. Dette medlem støtter derfor ikke forslaget om å lovfeste plikten til tidlig innsats i fagene norsk eller samisk og matematikk på 1.–4. årstrinn. Dette medlem vil understreke at en lovfesting ikke vil ha noen verdi om det ikke følges opp med økt lærertetthet, all den tid mange kommuner nå kutter i antall stillinger i grunnskolen. Dette medlem konstaterer at Regjeringen prioriterer flere timer i grunnskolen i stedet for flere lærere. Dette medlem mener det bør innføres nasjonale normer for lærertetthet. For å lykkes med tilpasset opplæring må lærerne få nok tid til den enkelte elev. Dette forutsetter flere lærere i skolen.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til nasjonale normer for lærertetthet i skolen."

2.2 Organisering av elevene i grupper. Krav om sosial tilhørighet

Komiteen viser til at i St.meld. nr. 31 (2007–2008) Kvalitet i skolen varslet departementet justering av opplæringslova § 8-2 om organisering av

elevene i grupper slik at den sosiale tilhørigheten for elevene til ei gruppe blir styrket, jf. Innst. S. nr. 42 (2008–2009).

Komiteen mener at sosial tilhørighet og et godt læringsfellesskap er viktig for alle elevers læring og trivsel. Det er viktig at organiseringsformen i skolen godt ivaretar elevenes behov for sosial trygghet og stabilitet gjennom hele opplæringen, og komiteen mener at det sosiale fellesskapet har positive effekter på barns læring. Elevenes delaktighet i et sosialt fellesskap er nødvendig for at elevene skal få god opplæring i å samarbeide med andre, diskutere og løse eventuelle konflikter. Komiteen understreker at organiseringen i skolen skal ivareta det sosiale fellesskapet.

Komiteen viser til at det i dag er et krav i opplæringsloven om at organiseringen skal ivareta elevenes behov for sosial tilhørighet, men komiteen mener at det er viktig at det fremgår tydelig av loven at elevene i opplæringen skal deles i klasser eller basisgrupper som skal ivareta deres behov for sosial tilhørighet. Komiteen viser til at elevene kan deles i andre grupper for deler av opplæringen så lenge den grunnleggende sosiale pedagogiske tilhørigheten er ivaretatt.

Komiteen viser til at lovforslaget innebærer at klassen/basisgruppen blir koplet til kontaktlærerordningen. Forslaget innebærer en lovfesting av at klassen/basisgruppen skal ha en eller flere kontaktlærere som har særlig ansvar for de praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjøremålene som gjelder klassen/basisgruppen og de elevene som er der, blant annet kontakten med hjemmet. Komiteen er enig i forslaget om at kontaktlæreransvaret blir utvidet til å omfatte ansvar for klassen/basisgruppen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, slutter seg til lovendringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til representantlovforslaget Dokument nr. 8:101 (2008–2009) hvor Fremskrittspartiet fremmer forslag til endring i opplæringslovens § 8-2. På den bakgrunn finner disse medlemmer ikke å kunne støtte Regjeringens forslag.

Komiteen viser til at opplæringsloven slår fast at opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene til den enkelte elev. Det er dette som kalles prinsippet om tilpasset opplæring for alle. Tilpasset opplæring er en viktig målsetting for skolen, og formålet er å utvikle og utnytte mest mulig av læringspotensialet hos hver enkelt elev. Det er bred politisk enighet

om at utfordringen i dag er å heve kunnskapsnivået i skolen. Lærerne settes imidlertid på harde prøver i denne prosessen, og det er vanskeligheter knyttet til tilpasningen til både de faglig svake elevene og til de faglig sterke elevene. Det er en stor utfordring at begrepet "alle" i norsk skole ofte oppfattes som "de fleste". Dette medfører at den tilpassede opplæringen ikke blir reell for alle elever. Derfor må vi hele tiden arbeide for at tilpasset opplæring ikke bare blir et honnørord og et ideologisk utsagn, men en overordnet premiss for grunnopplæringen uansett hvem som er skoleeier. Det er viktig at skolene både har og utnytter den fleksibiliteten som ligger i opplæringsloven for å gjøre den tilpassede opplæringen mer reell.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, vil understreke at det må være mulig for elever å kombinere skolegang og kunst- eller idrettsundervisning. Flertallet viser blant annet til informasjon som har fremkommet i media den senere tid vedrørende at elever ved Ruse-løkka skole i Oslo ikke får kombinere skolegang og ballettundervisning. Flertallet tar til etterretning at det nå er avklart at denne undervisningen kan fortsette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det viktigste skolen formidler er faglig kunnskap. Derfor må hovedmålet for opplæringen være at elevene får faglig utbytte av undervisningen. Disse medlemmer vil vise til Representantlovforslag nr. 101 (2008–2009) fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen og Jon Jæger Gåsvatn om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa, der det foreslås å endre paragrafen om organisering i grupper, slik at det åpnes opp for at man kan dele opp i grupper etter faglig nivå.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre mener sosial tilhørighet er viktig for å oppnå god læring og trivsel. Disse medlemmer støtter derfor at begrepet klasse legges inn i opplæringsloven for å unngå misforståelser i retning av at klasseorganisering ikke er tillatt. Disse medlemmer ser det videre også som positivt at kontaktlærerne får et lovfestet ansvar for klassen. Disse medlemmer mener dette vil virke positivt blant annet knyttet til elevenes behov for sosial tilhørighet. Disse medlemmer vil imidlertid påpeke at kontaktlærerne vil kunne få behov for å få frigjort tid til denne viktige delen av oppgavene, og at dette vil kunne kreve ekstra ressurser og større lærertetthet.

2.3 Plikt til å utarbeide en årlig rapport om tilstanden i grunnskolen og videregående opplæring

Komiteen viser til at Regjeringen varslet i St.meld. nr. 31 (2007–2008) Kvalitet i skolen en lovfesting av plikt for skoleeier til å utarbeide en årlig rapport om tilstanden innenfor grunnskoleopplæringen og videregående opplæring.

Komiteen viser til at kommuner og fylkeskommuner og privatskoler etter opplæringsloven har plikt til å ha et forsvarlig system for å vurdere om kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven blir oppfylt. I dag stiller ikke lovene krav om at det skal utarbeides en årlig rapport om tilstanden som del av det interne systemet, men det er krav at slik kunnskap må være tilgjengelig. Komiteen viser til at både Danmark og Sverige har krav om kvalitetsrapporter som kommunene må utarbeide og drøfte. Komiteen viser til at denne rapporten fra kommunen skal vurdere i hvilken grad de nasjonale målene for opplæringen er oppnådd, og den skal si hvilke tiltak kommunen har tenkt å iverksette for å nå målene.

Komiteen mener at det er fornuftig at Norge, på tilsvarende måte som i Sverige og Danmark, lovfester et krav til skoleeierne om at det skal utarbeides en årlig rapport om tilstanden innenfor den opplæringen de har ansvaret for, med det formål at de på en bedre måte kan iverksette de tiltak det er avdekket behov for.

Komiteen viser til at det i St.meld. nr. 31 (2007–2008), jf. Innst. S. nr. 42 (2008–2009), vises til at det er behov for å stille klare mål for kvaliteten i grunnopplæringen, både på lokalt nivå og for landet som helhet. Meldingen har tre overordnede mål for opplæringen:

- Alle elever som går ut av grunnskolen, skal mestre grunnleggende ferdigheter som gjør dem i stand til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.
- Alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetansebevis som anerkjennes for videre studier eller i arbeidslivet.
- Alle elever og lærlinger skal inkluderes og oppleve mestring.

Komiteen er enig i forslaget fra departementet og mener at et krav til skoleeierne om å utarbeide en årlig rapport om tilstanden i opplæringen bør knyttes til den type mål for kvalitet som er nevnt i meldingen, dvs. læringsresultat, frafall og læringsmiljø. Komiteen merker seg at det ikke er spesifisert noe nærmere definerte mål og indikatorer innenfor de respektive områdene læringsresultat, frafall og læringsmiljø. Komiteen merker seg at departementet legger til grunn at Utdanningsdirektoratet gjør mål og indikatorer tilgjengelig på udir.no/skoleporten, og at Ut-

danningsdirektoratet har fått i oppdrag å utarbeide ytterligere veiledning, slik at det skal bli enklest mulig for skoleeierne å utarbeide den årlige tilstandsrapporten.

Komiteen mener at det er viktig å oppfordre til at rapporten også blir drøftet i de øverste folkevalgte organene, kommunestyre og fylkesting, og i styrene for private skoler. Komiteen merker seg at det ikke foreslås en lovfesting av en slik plikt.

Komiteen ber Regjeringen sikre at den årlige rapporten omfatter hvordan skolen imøtekommer krav til universell utforming og tilgjengelighet.

Komiteen viser til at en rekke høringsinstanser mener det bør stilles krav til at den årlige rapporten blir diskutert og fulgt opp av kommunestyret/fylkestinget og skoleeier. Komiteen ser det som viktig at skoleeier og de folkevalgte organene har et tydelig ansvar og engasjement i skolens utvikling. Komiteen ønsker å lovfeste at den årlige rapporten drøftes og følges opp av skoleeier.

Komiteen foreslår følgende tillegg i opplæringsloven § 13-10:

§ 13-10 andre ledd nytt siste punktum skal lyde:

Den årlige rapporten skal drøftast av skoleeigar dvs. kommunestyret, fylkestinget og den øvste leiinga ved dei private grunnskolane.

Videre foreslås følgende tillegg i privatskoleloven § 5-2:

§ 5-2 andre ledd ny bokstav k skal lyde:

k) drøfte den årlige rapporten om tilstanden i skolen som er utarbeidd etter tredje ledd."

Komiteen støtter forslaget om å pålegge kommuner og fylkeskommuner å utarbeide årlige tilstandsrapporter. Komiteen viser imidlertid til at det allerede er en altfor stor del av lærernes arbeidstid som går til andre oppgaver enn det å være pedagog. Komiteen vil derfor ytterligere understreke viktigheten av at rapporten blir debattert hos skoleeier slik at det kan bli et verktøy til skoleutvikling lokalt.

Komiteen understreker at hvert enkelt barn har rett til et godt psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Skolemiljøet skal være fritt for mobbing, vold, seksuell trakassering, rasisme og annen krenkende atferd. Det nytter ikke med hvile-skjær i kampen mot mobbing. Bare gjennom et konstant fokus og vedvarende jobbing vil vi kunne bekjempe problemet. Barn som mobbes fortjener en tryggere og bedre hverdag. Komiteen mener den årlige rapporten må inneholde hvordan skolene jobber i forhold til å bekjempe mobbing.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstre-

parti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil understreke at resultatene fra nasjonale prøver i dag ikke holdes hemmelige. Prøveresultatene er offentlige, og enkeltresultater publiseres på pålogget del i Skoleporten. Dette gir god tilgang for skoleledelse og for lokale skolemyndigheter, samtidig som det er anledning for offentligheten til å be om å få ut enkeltresultater etter behov. Det er stor tilslutning til denne praksisen, og det bidrar til at de nasjonale prøvene nå avvikles på en ryddig måte uten det konfliktnivået som en opplevde tidligere.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at kvalitetsrapporten skal omhandle læringsresultat. Det vises til at Utdanningsdirektoratet skal komme med nærmere veiledning. I høringsnotatet går det fram at en aktuell indikator er følgende:

"På lokalt nivå: andelen elever som presterer på laveste nivå i lesning og regning ved de nasjonale prøvene sammenliknet med det nasjonale gjennomsnittet."

Forslaget som fremmes er derfor noe på vei ivare tatt med dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at det er Utdanningsdirektoratet som skal utarbeide ytterligere veiledning for utarbeiding av rapporten. Disse medlemmer mener rapportene også må inneholde en vurdering av hvordan formålsparagrafen, hjem/skole-samarbeidet og kampen mot mobbing er fulgt opp.

Disse medlemmer mener at en gjennom en bevisstgjøring av hjemmets rolle både hos ansatte i skolen og hos foreldrene, myndiggjøring av alle foreldre og kunnskap om gevinsten ved et godt samarbeid mellom hjem og skole vil kunne føre til en større grad av sosial utjevning. Disse medlemmer mener alle foreldre kan ha en sentral og aktiv rolle i barnas læring og mener vi må satse enda mer på utvikling av et godt hjem/skole-samarbeid og dyktiggjøring av alle foreldre til å støtte, motivere og oppmuntre sine barn.

Disse medlemmer har merket seg at en rapport fra Senter for atferdsforskning nå viser en dramatisk økning i antall mobbeofre de siste fire årene. Over 28 000 elever fra 5. til 10. klasse blir mobbet hver uke, 10 500 flere enn i 2004. Antall barn som selv mobber hver uke eller oftere, stiger også kraftig. Disse medlemmer vil understreke at dette betyr flere titusener barn som ikke blir gitt anledning til å våkne opp til skoledagen med lyst og glede. De våkner med ubehag og kanskje redsel, de gruer seg til

skoleveien, utstøtelsen og plutselige overfall. Det er derfor avgjørende at både Regjeringen og alle skoler igjen setter fokuset på å bekjempe mobbing.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil understreke at det ikke har noen hensikt å innføre en plikt til å utarbeide en rapport om tilstanden i skolene uten at den har god kvalitet, gir en informativ og oversiktlig beskrivelse av skolesituasjonen, at den fokuserer på skolenes resultater, og at den er åpent tilgjengelig for alle interesserte.

Disse medlemmer viser til at dagens regjering ønsker å hemmeligholde resultatene fra de nasjonale prøvene. Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at informasjon om hvordan elevene presterer og hva elevene faktisk lærer på skolen skal hemmeligholdes. Skal skolen være en lærende organisasjon, så må man vite om sine sterke og svake sider, og man må vise vilje til å se ubehagelige sannheter i øynene når det er nødvendig. For dagens regjeringspartier er det tydeligvis greit at elevene går på en dårlig skole, så lenge ingen vet det, og problemet er om offentligheten får kjennskap til at skolen burde vært bedre. Disse medlemmer mener åpenhet om flest mulig sider ved skolens virksomhet er viktig og riktig, fordi kunnskap og åpen dialog er en avgjørende forutsetning for forbedring. Uten åpenhet om skolenes resultater har skoleeierne lite grunnlag for å føre en kvalifisert debatt om innholdet i skolene. Det er en fare for at tilstandsrapportene lett kan få et for stort preg av vage formuleringer og lite substansielt innhold. Disse medlemmer mener at dersom tilstandsrapporten skal gi tilfredsstillende informasjon for skoleeierne, så må resultatene fra de nasjonale prøvene være en obligatorisk del av rapporten, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at skolenes resultater i de nasjonale prøvene skal være en obligatorisk del av den årlige rapporten om tilstanden i grunnskolen og videregående opplæring."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at regjeringen Bondevik II hadde kamp mot mobbing som en av sine viktigste saker. Dette gav resultater. Disse medlemmer viser til at det i 2005 var 30 prosent færre barn som ble mobbet enn tre år tidligere. Det betydde at flere tusen barn fikk sin hverdag forandret til det bedre.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Fremskrittspartiets forslag i Dokument nr. 8:97 (2008–2009) hvor det fremmes

konkrete forslag for å redusere mobbing i norsk skole. Ett av forslagene innebærer at mobbere skal kunne tvangsflyttes fra skolen de mobber elever på. Det vil gi elevene som blir utsatt for mobbing, rett til å fortsatt bli på sin nærskole med sitt nettverk og unngå tilleggsbelastningen ved å bytte skole. Forslaget har også andre tiltak, og disse medlemmer henviser til dem.

2.4 Presisering av retten minoritets elever har til utvidet opplæring

Komiteen viser til forslag om en presisering av minoritetsspråklige elevers rett til utvidet tid i videregående opplæring.

Komiteen viser til at etter opplæringsloven har elever i offentlig videregående opplæring som har rett til spesialundervisning etter opplæringslova § 5-1, rett til inntil to år ekstra videregående opplæring når eleven trenger det ut fra de spesielle opplæringsmålene for den enkelte.

Komiteen mener at det er viktig å bekjempe frafallet og sikre at så mange elever som mulig gjennomfører videregående opplæring på normert tid. Samtidig vet vi at enkelte minoritetsspråklige elever trenger lengre tid enn mange elever som har norsk som morsmål eller har fått norsk gjennom hele skoleløpet. Komiteen støtter forslaget om at det i opplæringslova § 3-1 femte ledd er behov for å presisere at retten til videregående opplæring i inntil to år gjelder for elever som får særskilt språkopplæring.

Komiteen slutter seg til forslaget.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til kapittel 5 i proposisjonen hvor det står:

"Elevar i vidaregåande opplæring etter privatskolelova som har rett til spesialundervisning etter privatskolelova § 3-6, har ikkje same rett til ekstra opplæringstid som elevar i offentleg vidaregåande opplæring."

Disse medlemmer mener at også elever med spesialundervisning på private skoler må få mulighet til utvidet opplæringstid og at dette må tydeliggjøres i privatskoleloven.

2.5 Kartlegging

Komiteen viser til at forslaget om en presisering av plikten i opplæringsloven og privatskoleloven til å kartlegge minoritetsspråklige elevers ferdigheter i norsk er en oppfølging av et av tiltakene i St.meld. nr. 23 (2007–2008) Språk bygger broer, jf. Innst. S. nr. 110 (2008–2009). I meldingen ble det pekt på den manglende eller tilfeldige kartleggingen av minoritetsspråklige elevers ferdigheter når kommunen skal ta stilling til om eleven har rett til særskilt

språkopplæring. Komiteen merker seg samtidig at manglende praktisering av kartlegging er urovekkende ut fra hensynet til at elevene skal ha opplæring tilpasset sitt nivå, og at de skal gå over til ordinær opplæring når de har fått tilstrekkelig norskkunnskap.

Komiteen støtter på bakgrunn av dette forslaget at plikten må være klart uttalt i opplæringsloven og privatskoleloven og slik medføre at elevene får oppfylt sin rett i samsvar med intensjonene i loven.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at etter mange år med praktisering av læreplanen norsk som andrespråk, er resultatet at svært mange minoritetsspråklige elever ikke har fått lære norsk så godt som de kunne ha fått. Grunnleggende norsk har mange steder vært en lavambisjonsplan som ikke har fungert som en overgang til ordinær norskundervisning. I stedet har svært mange av elevene fortsatt med denne læreplanen gjennom hele det tiårige skoleløpet. Oslo kommune opphevet denne læreplanen for noen år siden, og innførte én felles læreplan i norsk for alle elever. Det har bidratt sterkt til at minoritetsspråklige elever nå har svært mye bedre resultater i lesing og skriving enn da de hadde læreplanen norsk som andrespråk.

2.6 Plikten til foreldresamarbeid i grunnskolen og videregående opplæring

Komiteen mener et nært samarbeid mellom skole og foreldre er verdifullt og nødvendig for å skape et godt grunnlag for læring. Komiteen viser til at mandatet for foreldreutvalget i grunnskolen er blitt utvidet til å gjelde første året på videregående opplæring, dette for å styrke samarbeidet mellom skolen og hjemmet. Komiteen viser til sitt forslag i Innst. O. nr. 51 (2007–2008):

"Stortinget ber Regjeringen snarest utarbeide forslag til bestemmelser som forplikter videregående skole til foreldresamarbeid."

Som følge av dette foreslår departementet presisering i plikten til foreldresamarbeid. Komiteen vil understreke at det er viktig med et godt foreldresamarbeid også i videregående opplæring. For mange elever er det en vanskelig overgang å starte på videregående opplæring og det er viktig at foreldrene er gode støttespillere og rådgivere for sine barn. Skole/hjem-samarbeid er viktig for å forebygge, redusere og forhindre frafall i videregående opplæring.

Komiteen merker seg at flere høringsinstanser har påpekt at foreldresamarbeid vil ha mye å si for grupper elever som kan ha behov for ekstra konkrete tiltak i skolesituasjonen. Komiteen understreker samtidig at godt samarbeid mellom skole og hjem er viktig for alle elevene. Komiteen støtter Regjerin-

gens forslag om å presisere kommunen og fylkeskommunens plikt til å sørge for foreldresamarbeid.

Komiteen støtter presiseringen av plikten til foreldresamarbeid i grunnskolen og videregående opplæring. Komiteen mener det er viktig at man så snart lovendringen er vedtatt, setter i gang arbeid med forskrift som legger føringer for hvordan samarbeidet mellom hjem og skole skal foregå på ulike trinn i grunnutdanningen.

Komiteen er kjent med at departementet skal utarbeide forskrift på hvordan skole/hjem-samarbeidet skal foregå på de ulike nivåene. Komiteen understreker at forskrift skal utarbeides i samarbeid med Foreldreutvalget for grunnopplæringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet finner det gledelig at Regjeringen nå vil innføre en lovendring, som disse medlemmer allerede tok til orde to år tilbake. Disse medlemmer fremmet i sitt representantforslag om en tiltakspakke mot uro og bråk, jf. Innst. S. nr. 135 (2007–2008), følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag for Stortinget om at plikt til samarbeid mellom foreldre, elev og skole skal bli en del av opplæringsloven."

Disse medlemmer er fornøyd med at Regjeringen nå adopterer et gammelt forslag fra Fremskrittspartiet, selv om det har tatt tid.

2.7 Lovfeste en hjemmel i opplæringsloven og privatskoleloven til å gi forskrift om rett og plikt til fysisk aktivitet i grunnopplæringen

Komiteen viser til at fysisk aktivitet utenom kroppsøvingsfaget ikke er etablert i grunnskolen i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener innføring av to uketimer til fysisk aktivitet på barnetrinnet utenom kroppsøvingsfaget vil gi positive effekter som bedre læringsutbytte for elevene samtidig som det vil være et helsefremmende tiltak for den enkelte. Flertallet mener fysisk aktivitet skal være en del av den obligatoriske grunnskoleopplæringen og inngå som en del av en mer helhetlig skoledag hvor en legger til rette for mer variert og aktiv skoledag for elevene. Fysisk aktivitet virker positivt både for psykisk og fysisk helse, for læringsmiljø og læringsutbytte.

Flertallet viser til at fysisk aktivitet utenom kroppsøvingsfaget ikke er etablert i grunnskolen i dag, og innføring av rett og plikt til slik fysisk aktivitet må ha hjemmel i opplæringsloven og privatskoleloven. Flertallet støtter på denne bakgrunn Regje-

ringens forslag om endringer i opplæringsloven § 2-3 tredje ledd og privatskoleloven § 2-3 andre ledd.

Flertallet viser til at det er utarbeidet forslag til forskrift om fysisk aktivitet i grunnopplæringen som er sendt på høring.

Flertallet viser til forslaget til forskrifter om fysisk aktivitet som nå er på høring, hvor det blant annet heter:

"Det foreslås at de to timene legges på 5.-7. årstrinn, og at aktiviteten skal foregå jevnlig gjennom hele skoleåret. Dette innebærer at skolene ikke kan samle opp tiden til fysisk aktivitet for å arrangere for eksempel idrettsdager, skidager eller lignende. På den annen side kan heller ikke tiden til fysisk aktivitet deles opp i så små økter at aktiviteten ikke er egnet til å nå sitt formål. Timene til fysisk aktivitet innebærer en utvidelse av skoledagen og skal ikke erstatte friminutt og lignende."

Flertallet understreker at tiden til fysisk aktivitet ikke bør deles opp i altfor små bolker. Det vil svekke effekten av tiltaket.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det er lagt inn 48,4 mill. kroner til fysisk aktivitet, 47,7 mill. kroner ble lagt inn i rammetilskuddet til kommunene og 0,7 mill. kroner til private skoler.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at det å innføre fysisk aktivitet med svekkede krav til kompetanse og med sterk underfinansiering er en klar nedprioritering og nedvurdering av den utfordringen vi står overfor. Faren er at det innføres en obligatorisk aktivitet i skolen som ikke bidrar til å få alle elever mer aktive. Disse medlemmer tror at vi kan komme til å se at de som allerede er aktive og som liker aktivitet, tar mulighetene og fyller timene med fysisk aktivitet, men at tilbudet ikke vil nå dem som i utgangspunktet er inaktive og som ofte trenger det mest.

Disse medlemmer mener dette er en sentral utfordring som er en del av et langsiktig forebyggende helsemessig arbeid. Elever har forskjellige interesser og motivasjonen for å drive fysisk aktivitet varierer sterkt. Disse medlemmer mener derfor at det å innføre fysisk aktivitet med svekkede krav til kompetanse i faget og uten krav til pedagogisk kompetanse er et feilsteg, og foreslår derfor:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram en sak der utfordringene knyttet til inaktivitet og manglende fysisk aktivitet kartlegges og analyseres. Denne gjennomgangen skal være utgangspunktet for hvilke

kompetansekrav som skal stilles for å lede fysisk aktivitet og kroppsøving i skolen."

Disse medlemmer merker seg at 38 av 110 høringsinstanser går helt eller delvis mot forslaget om å lovfeste en rett og en plikt til fysisk aktivitet i grunnopplæringen. I likhet med disse medlemmer deler de fleste av disse instansene intensjonen bak forslaget, men mener at premissene som er lagt for forslaget ikke er tilfredsstillende. Disse medlemmer registrerer at forslaget innfører et nytt prinsipp for regulering av opplæringen i skolen, i og med at det ikke legges opp til at aktiviteten skal være regulert gjennom fag- og læreplan. Det skal heller ikke settes krav til undervisningskompetanse for å lede aktiviteten, noe disse medlemmer er svært skeptisk til.

Disse medlemmer vil på nåværende tidspunkt heller ikke prioritere å utvide timetall i grunnskolen, all den tid vi står overfor store utfordringer knyttet til lærermangel og kompetanseheving blant lærere. I statsbudsjettet for 2008 ble det innført fem ekstra uketimer, og i statsbudsjettet for 2009 gikk Regjeringen inn for to uketimer ekstra øremerket fysisk aktivitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre er enig i målet om mer fysisk aktivitet i skolen. Dette er en viktig del av en utvidet skoledag. Inaktiv livsstil, fedme og utfordringer som følger med dette, er en stor utfordring i dagens samfunn. Dette gjelder også mange unge i grunnskolen. Disse medlemmer er imidlertid sterkt kritiske til den måten Regjeringen vil møte disse utfordringene. I realiteten innfører Regjeringen et nytt fag – fysisk aktivitet – ved siden av kroppsøvingsfaget, men som skiller seg ut ved at det ikke skal stilles kompetansekrav til dem som skal drive aktiviteten. Disse medlemmer minner også om at denne timeutvidelsen ble innført i statsbudsjettet for 2009 uten den nødvendige finansieringen.

Disse medlemmer viser til Høyres alternative budsjett for 2009 der det foreslås 10 mill. kroner til kompetanseheving i fysisk aktivitet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til behandlingen av statsbudsjettet for 2009, jf. Budsjett-innst. S. nr. 12 (2008–2009), og Kristelig Folkepartis omprioriteringer av Regjeringens bevilgninger på disse områdene med kraftig satsing på økt lærertetthet i skolen. Dette medlem foreslo å omprioritere midlene Regjeringen ville bruke på flere timer med 500 mill. kroner til å opprette ytterligere 1 000 nye lærerstillinger for å øke lærertettheten i skolen. I tillegg foreslo dette medlem å bevilge 200 mill. kroner til å få andre yrkesgrupper inn i ungdomstrinnet, som helsesøstre, rådgiv-

vere, miljøarbeidere og lignende. Dette medlem mener dette ville gitt en større læringseffekt enn flere timer, fordi det blant annet ville kunne gitt mer tilpasset opplæring for den enkelte elev. Dette medlem går på denne bakgrunn imot forslaget.

Komiteens medlem fra Venstre viser til behandlingen av statsbudsjettet for 2009, jf. Budsjett-innst. S. nr. 12 (2008–2009), og Venstres omprioriteringer av Regjeringens bevilgninger på disse områdene til en målrettet satsing på kompetanse og rekruttering av lærere. Med hensyn til å øke barn og unges fysiske aktivitet foreslo Venstre i stedet å bevilge til sammen 60 mill. kroner til ulike friluftstiltak – bl.a. i regi av frivillige organisasjoner – utover Regjeringens forslag. Dette medlem går på denne bakgrunn mot forslaget.

2.8 Privatskoler som gir opplæring tilrettelagt for funksjonshemmede

Komiteen viser til at det i dag er 10 skoler for funksjonshemmede som er godkjent etter den tidligere privatskoleloven og som nå faller inn under gjeldende privatskolelov § 2-1 andre ledd bokstav f. Komiteen mener at disse skolene som hovedregel ikke skal kunne kreve skolepenger, men støtter Regjeringens forslag om at skolene i særskilte tilfeller kan få dispensasjon til dette. Komiteen støtter også Regjeringens forslag om en forskriftshjemmel i loven for å gi nærmere bestemmelser om tilskudsordningen for private skoler for funksjonshemmede. Komiteen viser til at privatskoleloven fortsatt skal ha hjemmel til å godkjenne nye private skoler for funksjonshemmede. Det er ingen rett til slik godkjenning. Komiteen viser videre til at det også vil være mulighet til å godkjenne driftsendringer slik som å kunne utvide elevtallet og å endre utdanningsprogram. Det er ingen rett til å få godkjent driftsendringer.

Komiteen slutter seg til forslaget.

Komiteen viser til at mange av skolene for funksjonshemmede gir unike tilbud som bygger på spesiell kompetanse utviklet over år, noen av skolene driver også utdanning for voksne uten rett. Tilbudet ved disse skolene finnes ofte ikke ved de offentlige skolene. Komiteen vil understreke verdien i å opprettholde skoler som kan sikre barn og voksne med et særskilt behov for tilrettelagt opplæring et tilbud, og at det er etablert en rekke private tilbud som har lykkes godt overfor denne målgruppen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til Innst. O. nr. 88 (2006–2007), der det heter:

"Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, ser det som positivt at disse skolene vil få et tydeligere godkjenningsgrunnlag."

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at hjemmelen for å få dekket husleieutgifter ikke ble ført videre i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 33 (2002–2003). Tilskudd til dekning av husleie for disse skolene er likevel ført videre på samme nivå som i 2003, noe som innebærer at skolene i dag kompenseres for deler av dagens husleieutgifter. Dette flertallet har merket seg at lovforslaget om å kunne gi dispensasjon i særskilte tilfeller til å kunne kreve skolepenger, er fremmet for å gi skolene en mulighet til å få bidrag til å dekke opp et eventuelt avvik mellom husleietilskuddet på 2003-nivået og dagens husleieutgifter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at det er urimelig at funksjonshemmede elever/deres foresatte i særskilte tilrettelagte privatskoler skal pålegges å finansiere investeringsutgifter i disse skolene. Det er i dag en usikkerhet rundt tilskuddsordningen, og disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at særskilt tilrettelagte skoler for funksjonshemmede kan søke departementet om husleiegodtgjørelse."

2.9 Lovfeste rett til refusjon for utgifter knyttet til opplæring i helseinstitusjoner

Komiteen viser til at ansvaret for opplæring i barneverns- og helseinstitusjoner ble overført fra kommunene til fylkeskommune med virkning fra 1. januar 2007 uten at det samtidig ble gjort noen omfordeling mellom fylkeskommunene. Enkelte fylkeskommuner har som en konsekvens av dette fått en merkostnad i forhold til andre fylker, etter som ansvaret for opplæringa ble endret fra hjemfylke til institusjonsfylke. Komiteen merker seg at det på denne bakgrunn er behov for en rimeligere fordeling av de økonomiske kostnadene som knytter seg til opplæring av pasienter i institusjoner som tilbyr tverrfaglig, spesialisert behandling av rusmiddelavhengige og pasienter i institusjoner innen psykisk helsevern. Komiteen slutter seg derfor til Regjeringens forslag om at institusjonsfylket skal ha rett til å kreve refusjon for utgifter knyttet til opplæring fra andre fylker.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til sitt primære standpunkt om at staten skal overta finansieringen fra grunnopplæringen, jf. Dokument nr. 8:98 (2008–2009). Disse medlemmer mener hele problemet med kostnadsfordeling mellom fylkeskommunene i forhold til opplæring i institusjon ville løst seg om staten hadde overtatt finansieringen og finansiert plassene via stykkpris.

2.10 Skolepenger i videregående opplæring med toppidrett

Komiteen registrerer at departementet ikke fremmer lovendringsforslag.

Komiteen ber Regjeringen om å gjennomgå finansieringen til toppidrettsgymnasene i St.prp. nr. 1 (2009–2010).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at landslinjene er fylkeskommunale og får tilskudd fra staten. Stats-tilskuddet til landslinjer utbetales til fylkeskommunen, og tilskuddet fra staten er ikke alltid 100 pst. dekkende for utgiftene ved landslinjer, noe som medfører en fylkeskommunal egenandel. Flertallet viser til at skoler med landslinjer har ofte ordinære tilbud i tillegg til landslinjene, og det må antas at fylkeskommunene ikke alltid skiller mellom midler til landslinjer og midler til ordinære linjer når de tildeler midler til slike skoler.

Flertallet mener det ikke er grunnlag for å påstå at Regjeringen driver en negativ forskjellsbehandling av de private skolene i forhold til det offentlige. Som følge av toppidrettstilskuddet får Wang og NTG i dag mer penger enn andre private skoler. Flertallet viser til at den forrige regjeringen ikke gjorde endringer i fordelingen av toppidrettstilskuddet, eller i antallet plasser med dette tilskuddet. Flertallet ber Regjeringen vurdere hva som er et rimelig nivå på antall elevplasser som skal få tildelt toppidrettstilskudd.

Flertallet understreker at det er kontroll på tilskuddet som utbetales til fylkeskommunene for landslinjer, men siden det ikke finnes regnskapstall på skolenivå, kun for fylkeskommunene, har ikke Kunnskapsdepartementet tall for hva skolene får i samlet tilskudd fra staten og fylkeskommunene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at skoler med særskilt tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett får tilskudd etter privatskoleloven. Etter privatskoleloven § 6-1 skal det offentlige tilskuddet beregnes med utgangspunkt i gjennomsnittlig

driftsutgifter per elev i den offentlige skole på de ulike utdanningsprogram i videregående opplæring, hvor skolene får 85 pst. av dette beregningsgrunnlaget. Tilskuddsatsen var for 2008 på 78 817 kroner for de elevene som følger særskilt tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett. Et særlig toppidrettstilskudd ble innført ved budsjettvedtak første gang i 1999. I St.prp. nr. 1 (2008–2009) kap. 228 post 79 er dette beskrevet, og det fremgår der at satsen for 2009 er på ca. 17 700 kroner pr. elev.

Disse medlemmer vil understreke at som følge av Regjeringens underfinansiering av Norges Toppidrettsgymnas (NTG) og WANG Toppidrett er disse institusjonene nå i en meget vanskelig økonomisk situasjon, og det er fare for at de må redusere sitt tilbud skoleåret 2009/2010. NTG, WANG og disse medlemmer har gjentatte ganger tatt opp problemstillingen knyttet til underfinansiering av deres skoletilbud sammenlignet med støtten til offentlige tilbud. Skolene får toppidrettstilskudd til bare 810 av totalt 1 380 elever. De statlige landslinjene for idrett får et tilskudd på minimum 60 000 kroner pr. plass, og i tillegg får de tilskudd fra fylkeskommunene. Eksempelvis får skigymnaset på Hovden i Aust-Agder dekket ordinære kostnader for idrettsfag på 92 700 kroner pr. elev, og de får dermed et samlet tilskudd på 152 700 kroner pr. elev. Dagens regjering driver en tydelig forskjellsbehandling av offentlige og private tilbud, og det er uforståelig at NTG og WANG bare får tilskudd til deler av deres godkjente elevplasser.

Disse medlemmer viser til at departementet i høringsbrevet til Ot.prp. nr. 55 (2008–2009) foreslo at skoler med særskilt tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett skulle få anledning til å ta høyere egenandeler for å finansiere undervisningen. Departementet skriver i proposisjonen at "målsetjinga med høringsforslaget var å løyse problemet med å ha midlar nok til å gjennomføre det kvalitativt gode tilbudet som er føresetnaden når det gjeld toppidrett". Med dette utsagnet erkjenner departementet at skolene med særskilt tilrettelagt videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett er underfinansierte.

Disse medlemmer mener det er urovekkende at departementet ikke har oversikt over størrelsen på tilskuddene skoler i dag får fra det offentlige. I et svar datert 24. februar 2009 til stortingsrepresentant Gunnar Gundersen skriver kunnskapsminister Bård Vegard Solhjell følgende:

"Kunnskapsdepartementet er ikke kjent med fylkeskommunenes prioriteringer på skolenivå, og kan derfor ikke tallfeste hva en landslinje evt. får fra fylkeskommunen i tillegg til det øremerkede statstilskuddet."

Disse medlemmer mener departementet bør ha bedre oversikt over støtten til landslinjene, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest utarbeide en oversikt over hvilke tilskudd landslinjene får fra det offentlige, både staten, fylkeskommunene og kommunene."

Disse medlemmer merker seg at departementet vil foreta en samlet gjennomgang med henblikk på å legge om støtteordningen i 2010-budsjettet. Disse medlemmer mener det haster med en slik gjennomgang, og vil også understreke at en slik gjennomgang må ta sikte på å sørge for samsvar mellom antall godkjente plasser og plasser som får særskilt tilskudd. Uten samsvar mellom antall godkjente plasser og plasser som særskilt tilskudd frykter disse medlemmer at det vil finne sted en betydelig innskrenkning av muligheten til å opprettholde slike tilbud flere steder i landet, og at dagens tilbud faktisk kan bli redusert.

Disse medlemmer har tidligere foreslått at offentlige og private tilbydere innen toppidrett skal sikres likebehandling i forhold til støttenivå.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre er skuffet over at Regjeringen ikke åpner opp for at skolene som driver med toppidrett skal kunne ta mer skolepenger for å dekke høye utgifter knyttet til toppidrettstilbudet, og viser til den økonomiske klemme mange av disse skolene befinner seg i. Disse medlemmer mener imidlertid at det beste virkemiddelet for å sikre disse skolenes videre virke ville vært å gjøre noe med finansieringsordningene for privatskoler, og da særskilt for skoler som tilbyr videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett.

Disse medlemmer vil blant annet vise til at NTG Tromsø ikke får toppidrettstilskudd for sine elever, og en slik praksis er konkurransevridende.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag slik at alle private skoler som tilbyr videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett, blir likebehandlet økonomisk i forhold til offentlige skoler med tilsvarende tilskudd."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til at Fremskrittspartiet en rekke ganger har foreslått at private skoler skal få samme tilskudd som de offentlige, og senest i det alternative budsjettet for 2009 så ble det foreslått å sette av midler til en slik opptrapping. Disse med-

lemmer vil også vise til at Fremskrittspartiet i sitt alternative budsjett for 2009 foreslo å utvide toppidrettstilskuddet slik at dette kan gis til flere skoler. Disse medlemmer mener det i dag er en diskriminering overfor enkelte skoler, siden dette tilskuddet i dag kun gis for 810 elevplasser.

2.11 Andre lovendringer

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at kommunene har en lovpålagt plikt til å holde elevene med gratis frukt og grønnsaker i skoletiden. Ordningen gjelder alle elevene der det er ungdomstrinn (8.–10. trinn) og kombinerte skoler (1.–10. trinn). Det er bevilget ekstra midler til kommunene som skal brukes til frukt og grønt i skolen. Flertallet mener det er viktig å sikre at kommunene følger opp ordningen med frukt og grønt. Flertallet viser til at dette er et viktig tiltak som kan bidra til gode kostholdsvaner hos barn og unge, og legge grunnlag for mer læring siden kosthold og næringsinntak påvirker konsentrasjon og forutsetninger for god læring.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har mottatt utallige henvendelser om at lovfesting av frukt og grønt var en feilvurdering, og at ordningen ikke fungerer etter hensikten. Skolene rapporterer om et stort merarbeid knyttet til ordningen for både lærere og renholdere, og store mengder frukt og grønnsaker kastes. Mange kommuner ønsker å prioritere innhold og kunnskap i skolen, fremfor en ordning med gratis frukt og grønt til elevene, og det er beklagelig at dagens regjering ikke vil gi kommunene denne friheten. Det er ingen uenighet om at god læring og god ernæring henger sammen, men skolene bør bruke sine ressurser på flere lærere og andre dokumenterte kvalitative tiltak for å bedre undervisningen. Mat i skolen bør fortsatt være et foreldreansvar.

Disse medlemmer stemte mot lovfesting av skoleeiers plikt til å tilby elevene frukt og grønt i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 40 (2007–2008), jf. Innst. O. nr. 51 (2007–2008). Det er galt å pålegge kommunene å bruke flere hundre millioner kroner på epler til elevene fremfor å bedre læringsinnholdet i skolen. I dag vil en kommune som prioriterer å ansette en ny lærer på bekostning av frukt til elevene bryte opplæringsloven, noe som er helt urimelig. Flere undersøkelser har dokumentert at det er nødvendig med et større læringstrykk i den norske skolen, og i en slik situasjon er det uforståelig for disse medlemmer at Regjeringen tvinger norske kommuner til å bruke betydelige ressurser på en slik ordning. Det er dessverre et faktum at dagens regje-

ring ikke evner å prioritere skolens viktigste oppgave, nemlig et godt undervisningstilbud. Regjeringen velger heller å bruke store økonomiske midler på en ordning som ikke har noen dokumentert effekt.

Disse medlemmer vil prioritere å bruke ressursene på Kunnskapsløftet, på flere lærere, bedre skolemateriell, mer leksehjelp og andre kvalitative tiltak for å bedre læringsinnholdet for elevene, og mener hver enkelt kommune skal ha den samme friheten.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Opplæringsloven § 13-5 og privatskoleloven § 7-1 bokstav c oppheves."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Regjeringen nekter halve elevmassen i grunnskolen tilgang til ordningen med frukt og grønt, gjennom å gjøre forskriften gjeldende bare for de elevene som går i ungdomsskolene eller i 1–10-skoler. Disse medlemmer mener dette er en uholdbar forskjellsbehandling og viser til at opplæringsloven på dette punkt bør endres for å sikre alle elever i grunnskolen de samme rettighetene.

Disse medlemmer fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

"Opplæringsloven § 13-5 første ledd nytt siste punktum skal lyde:

Forskriften skal sikre lik rett til frukt og grønt for alle elever i grunnskolen."

Og følgende forslag:

"Privatskoleloven § 7-1 bokstav c nytt siste punktum skal lyde:

Forskriften skal sikre lik rett til frukt og grønt for alle elever i grunnskolen."

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen sørge for at særskilt tilrettelagte skoler for funksjonshemmede kan søke departementet om husleiegodtgjørelse.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen snarest utarbeide en oversikt over hvilke tilskudd landslinjene får fra det

offentlige, både staten, fylkeskommunene og kommunene.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen sørge for at skolenes resultater i de nasjonale prøvene skal være en obligatorisk del av den årlige rapporten om tilstanden i grunnskolen og videregående opplæring.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag slik at alle private skoler som tilbyr videregående opplæring i kombinasjon med toppidrett, blir likebehandlet økonomisk i forhold til offentlige skoler med tilsvarende tilbud.

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen legge fram en sak der utfordringene knyttet til inaktivitet og manglende fysisk aktivitet kartlegges og analyseres. Denne gjennomgangen skal være utgangspunktet for hvilke kompetansekrav som skal stilles for å lede fysisk aktivitet og kroppsøving i skolen.

Forslag 6

Opplæringsloven § 13-5 og privatskoleloven § 7-1 bokstav c oppheves.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 7

Opplæringsloven § 13-5 første ledd nytt siste punktum skal lyde:

Forskriften skal sikre lik rett til frukt og grønt for alle elever i grunnskolen.

Forslag 8

Privatskoleloven § 7-1 bokstav c nytt siste punktum skal lyde:

Forskriften skal sikre lik rett til frukt og grønt for alle elever i grunnskolen.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til nasjonale normer for lærertetthet i skolen.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råder Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i opplæringslova og privatskolelova

I

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa blir det gjort følgjande endringar:

§ 1-3 skal lyde:

§ 1-3 Tilpassa opplæring og tidleg innsats

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidat.

På 1. til 4. årstrinn skal kommunen sørje for at den tilpassa opplæringa i norsk eller samisk og matematikk mellom anna inneber særleg høg lærartettleik, og er særleg retta mot elevar med svak dugleik i lesing og rekning.

§ 2-3 tredje ledd skal lyde:

Departementet gir forskrifter om fag, om mål for opplæringa, om omfanget av opplæringa i faga og om gjennomføringa av opplæringa. *Departementet gir forskrifter om aktivitetar som ikkje er opplæring i fag.* Departementet gir forskrifter om vurdering av elevar og privatistar og om klage på vurderinga, om eksamen og om dokumentasjon.

§ 2-3 fjerde ledd skal lyde:

Elevane skal vere aktivt med i opplæringa. Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her. Rektor skal organisere skolen i samsvar med første leddet og forskrifter etter tredje leddet og i samsvar med § 1-1 og forskrifter etter § 1-5.

§ 2-8 nytt fjerde ledd skal lyde:

Kommunen skal kartleggje kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter føresegna, som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen.

§ 3-1 femte ledd skal lyde:

Elev som etter reglane i kapittel 5 har rett til spesialundervisning, har rett til videregående opplæring

i inntil to år ekstra når eleven treng det i forhold til opplæringsmåla for den enkelte. Før fylkeskommunen gjer vedtak om *utvida opplæringstid*, skal det ligge føre sakkunng vurdering av dei særlege behova eleven har. Retten gjeld også for elevar som har rett til opplæring i og på teiknspråk etter § 3-9, rett til opplæring i punktskrift etter § 3-10 eller rett til særskild språkopplæring etter § 3-12.

§ 3-4 andre ledd skal lyde:

Elevane, lærlingane og lære kandidatane skal vere aktivt med i opplæringa. Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her. Rektor skal organisere skolen i samsvar med forskrifter etter første leddet og i samsvar med §§ 1-1 og 3-3 og forskrifter etter § 1-5.

§ 3-12 nytt fjerde ledd skal lyde:

Fylkeskommunen skal kartleggje kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter føresegna, som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen.

§ 4A-2 tredje ledd skal lyde:

For opplæring etter denne paragraf gjeld § 5-1 andre ledd bortsett frå siste punktum, og §§ 5-3, 5-4, 5-5 og 5-6 tilsvarende.

§ 4A-6 skal lyde:

§ 4A-6 Innhaldet i opplæringa

§ 1-1 gjeld så langt det passar for opplæring etter dette kapitlet. Læreplanar etter §§ 1-5, 2-3, 3-4 og 6-4 gjeld med dei tilpassingar som følgjer av dette kapitlet.

§ 4A-12 skal lyde:

§ 4A-12 Tilpassa opplæring

§ 1-3 første ledd gjeld tilsvarende for opplæring etter dette kapitlet.

§ 8-2 skal lyde:

§ 8-2 Organisering av elevane i klassar eller basisgrupper

I opplæringa skal elevane delast i klassar eller basisgrupper som skal vareta deira behov for sosialt tilhør. For delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper etter behov. Til vanleg skal organiseringa ikkje skje etter fagleg nivå, kjønn eller etnisk tilhør. Klassane, basisgruppene og gruppene må

ikkje vere større enn det som er pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg.

Klassen eller basisgruppa skal ha ein eller fleire lærarar (kontaktlærarar) som har særleg ansvar for dei praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjeremåla som gjeld klassen eller basisgruppa og dei elevane som er der, mellom anna kontakten med heimen.

§ 13-3a andre og nytt tredje ledd skal lyde:

Fylkeskommunen der ein institusjon ligg, har rett til refusjon av utgifter til opplæringa frå fylkeskommunen der pasienten var busett på det tidspunktet pasienten vart innlagd. Refusjonsretten er avgrensa til å gjelde pasientar i institusjonar som tilbyr tverrfagleg, spesialisert behandling for rusmiddelavhengige og pasientar i institusjonar innanfor det psykiske helsevernet.

Departementet gir forskrifter om refusjon av utgifter til opplæring av pasientar frå andre fylkeskommunar.

Ny § 13-3d skal lyde:

§ 13-3d Plikt for kommunen og fylkeskommunen til å sørgje for foreldresamarbeid

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for samarbeid med foreldre, høvesvis i grunnskolen og i vidaregåande opplæring. Organiseringa av foreldresamarbeidet skal ta omsyn til lokale tilhøve. Departementet gir nærmare forskrifter.

§ 13-10 andre ledd skal lyde:

Kommunen/fylkeskommunen og skoleeigaren for privat skole etter § 2-12 skal ha eit forsvarleg system for vurdering av om krava i opplæringslova og forskriftene til lova blir oppfylte. Kommunen/fylkeskommunen og skoleeigaren for privat skole etter § 2-12 skal ha eit forsvarleg system for å følgje opp resultatane frå desse vurderingane og nasjonale kvalitetsvurderingar som departementet gjennomfører med heimel i § 14-1 fjerde ledd. *Som ein del av oppfølgingsansvaret skal det utarbeidast ein årleg rapport om tilstanden i grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa, knytt til læringsresultat, fråfall og læringsmiljø. Den årlege rapporten skal drøftast av skoleeigar dvs. kommunestyret, fylkestinget og den øvste leiinga ved dei private grunnskolane.*

II

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot blir det gjort følgjande endringar:

§ 2-3 andre ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om krav til læreplanen, vurdering av elevar, klage på vurdering, ek-

samen og dokumentasjon. *Departementet gir forskrift om aktivitetar i grunnskolen som ikkje er opplæring i fag.* Departementet kan også gi forskrift om fritak frå opplæring i sidemålet for elevar i grunnskolen som får særleg språkopplæring, om godskriving av tidlegare gjennomgått vidaregåande opplæring eller praksis, og om fritak for den praktiske delen av kompetansemåla i faget kroppsøving i den vidaregåande skolen.

§ 3-4 skal lyde:

§ 3-4 Organisering av elevane i klassar eller basisgrupper

I opplæringa skal elevane delast i klassar eller basisgrupper som skal vareta deira behov for sosialt tilhør. For delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper etter behov. Til vanleg skal organiseringa ikkje skje etter fagleg nivå, kjønn eller etnisk tilhør. Klassane, basisgruppene og gruppene må ikkje vere større enn det som er pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg.

Klassen eller basisgruppa skal ha ein eller fleire lærarar (kontaktlærarar) som har særleg ansvar for dei praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjeremåla som gjeld klassen eller basisgruppa og dei elevane som er der, mellom anna kontakten med heimen.

Ny § 3-4a skal lyde:

§ 3-4a Tilpassa opplæring og tidleg innsats

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven.

På 1. til 4. årstrinn skal skolen sørge for at den tilpassa opplæringa i norsk eller samisk og matematikk mellom anna inneber særleg høg lærartettleik og særleg er retta mot elevar med svak dugleik i lesing og rekning.

§ 3-5 fjerde ledd skal lyde:

Heimkommunen eller heimfylket til eleven skal kartleggje kva dugleik elevane har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter føresegna, som grunnlag for å vurdere om elevane har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følge den vanlege opplæringa i skolen.

Noverande fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 5-2 andre ledd ny bokstav k skal lyde:

k) *drøfte den årlege rapporten om tilstanden i skolen som er utarbeidd etter tredje ledd.*

§ 5-2 tredje ledd skal lyde:

Styret skal ha eit forsvarleg system for vurdering av om krava i gjeldande lover og forskrifter, og føresetnadene for godkjenninga blir oppfylte. Styret skal ha eit forsvarleg system for å følge opp resultatata frå desse vurderingane og nasjonale kvalitetsvurderingar som departementet gjennomfører med heimel i § 7-2 tredje ledd. Som ein del av oppfølgingsansvaret skal det utarbeidast ein årleg rapport om tilstanden i skolen knytt til læringsresultat, fråfall og læringsmiljø.

§ 6-1 fjerde ledd skal lyde:

Dei særskilde skolane for funksjonshemma får likevel alle driftsutgifter dekte ved statstilskot etter ein normalsats per elev per skoleår. Departementet kan gi forskrift om tilskotsordninga for dei særskilde skolane for funksjonshemma.

§ 6-2 andre ledd skal lyde:

Skolar som får statstilskot etter § 6-1 fjerde ledd, kan i særskilde tilfelle få dispensasjon til å krevje inn skolepengar.

Noverande andre ledd blir tredje ledd.

Noverande tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

III

I I punkt 4 i lov 9. januar 2009 nr. 4 om endringer i forvaltningslovgivningen mv. (gjennomføring av forvaltningsreformen) blir det gjort følgjande endring:

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa skal § 13-3c lyde:

§ 13-3c *Plikt for fylkeskommunen til å sørge for rettleiing og kvalitetsutviklingstiltak*

Fylkeskommunen skal etter oppdrag frå departementet rettleie om og medverke til kvalitetsutviklingstiltak som m.a. kan gi god samanheng mellom grunnskole og vidaregåande opplæring. Departementet kan gi nærmare forskrifter om desse oppgåvene.

IV

Endringer i lov 9. januar 2009 nr. 4 om endringer
i forvaltningslovgivningen mv. (gjennomføring av

forvaltningsreformen) trer i kraft straks. Elles tek
lova til å gjelde på det tidspunkt Kongen fastset, og
dei enkelte føresegnene kan setjast i verk til ulik tid.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 28. mai 2009

Ine Marie Eriksen Søreide

leder

Lena Jensen

ordfører